

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

QORAQALPOG‘ISTON KUTUBXONA-AXBOROT TIZIMINING MUSTAQILLIKDAN KEYINGI RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Dauletbaeva Gulzira Sag‘inboy qizi

O‘zbekiston davlat san‘at va madaniyat instituti Nukus filiali,
kutubxona va axborot faoliyati mutaxassisligi 2-kurs magistranti.

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin Qoraqalpog‘iston Respublikasida kutubxona-axborot tizimining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari tahlil qilingan. Muallif tomonidan soha taraqqiyoti uch asosiy bosqichga ajratib o‘rganilgan: tizimni saqlab qolish va milliyashtirish bosqichi (1991–2000), axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish bosqichi (2000–2016) hamda raqamlashtirish va modernizatsiya bosqichi (2016-yildan hozirgacha). Shuningdek, kutubxonalarning an‘anaviy faoliyatdan zamonaviy axborot-resurs markazlariga aylanish jarayoni, elektron xizmatlarning rivojlanishi hamda kitobxonlik madaniyatini yuksaltirishdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Qoraqalpog‘iston, kutubxona-axborot tizimi, mustaqillik, axborot-resurs markazi, elektron katalog, raqamlashtirish, kitobxonlik madaniyati, modernizatsiya, elektron kutubxona.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so‘ng mamlakatning barcha sohalarida tub islohotlar amalga oshirildi. Ayniqsa, ta‘lim, madaniyat va axborot sohalarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Shu jarayonda kutubxona-axborot tizimini modernizatsiya qilish, aholining axborotga bo‘lgan ehtiyojini qondirish hamda milliy va jahon ilmiy-

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ma'naviy merosidan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga alohida e'tibor qaratildi. Qoraqalpog'iston Respublikasida ham mustaqillik yillarida kutubxona tizimi yangi taraqqiyot bosqichiga ko'tarildi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda Qoraqalpog'iston kutubxona-axborot tizimining rivojlanish jarayoni mustaqillik davri doirasida uch bosqich asosida tizimli ravishda tahlil qilinadi. Shuningdek, hududdagi axborot-resurs markazlarining raqamlashtirish jarayonidagi o'rni va milliy madaniy merosni saqlashdagi ahamiyati ochib beriladi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida, ya'ni 1991–2000-yillarda kutubxona tizimini saqlab qolish va yangi ijtimoiy-siyosiy sharoitga moslashtirish asosiy vazifalardan biri bo'ldi. Sobiq ittifoq davridan qolgan kutubxonalar faoliyati qayta tashkil etildi. Bu davrda kutubxona fondlarini milliy adabiyotlar bilan boyitish, qoraqalpoq xalqi tarixi, madaniyati va adabiyotiga oid manbalarni ko'paytirish ishlari amalga oshirildi. Ayniqsa, qoraqalpoq va o'zbek tillaridagi kitoblar nashrining ortishi kutubxona fondlarining milliy ruhda shakllanishiga xizmat qildi. Shu bilan birga, kutubxonalar faoliyatini tartibga soluvchi huquqiy-me'yoriy asoslar yaratildi.

2000–2016-yillar Qoraqalpog'iston kutubxona-axborot tizimining axborotlashtirish bosqichi sifatida muhim ahamiyat kasb etdi. Bu davrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi kutubxonalar faoliyatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Kutubxonalarda kompyuter texnikalari joriy etildi, elektron kataloglar va bibliografik ma'lumotlar bazalari shakllantirila boshlandi. Respublikaning yirik axborot-kutubxona markazlari internet tarmog'iga ulanib, foydalanuvchilarga elektron xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlari kengaydi. Natijada axborot izlash jarayoni tezlashib, foydalanuvchilar uchun qulaylik yaratildi.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Mazkur bosqichda kutubxonalar nafaqat kitob saqlovchi maskan, balki ma'naviy-ma'rifiy markaz sifatida ham faoliyat yurita boshladi. Kitob taqdimotlari, ijodiy uchrashuvlar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar hamda yoshlar o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qiluvchi loyihalar muntazam tashkil etildi. Ayniqsa, ta'lim muassasalari bilan hamkorlikning kuchayishi kutubxonalarning jamiyatdagi ijtimoiy ahamiyatini oshirdi. Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti axborot-resurs markazi va Respublika axborot-kutubxona markazlari hududdagi ilmiy va ma'rifiy faoliyatning muhim markazlariga aylandi.

2016-yildan hozirgi davrgacha bo'lgan bosqich kutubxona-axborot tizimining modernizatsiyalashuvi va raqamlashtirilishi bilan xarakterlanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining axborot-kutubxona faoliyatini rivojlantirishga oid qarorlari asosida kutubxonalarni zamonaviy axborot-resurs markazlariga aylantirish ishlari jadallashdi. Elektron kutubxonalar, onlayn kataloglar, raqamli ma'lumotlar bazalari va masofaviy xizmatlar rivojlantirildi. Qoraqalpog'iston Respublikasidagi axborot-kutubxona markazlarida foydalanuvchilarga elektron shaklda xizmat ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yildi.

Hozirgi kunda kutubxona-axborot tizimida raqamli texnologiyalar va internet resurslaridan foydalanish ko'lami kengayib bormoqda. Kitobxonlarga masofadan turib elektron adabiyotlardan foydalanish imkoniyati yaratilmoqda. Shuningdek, nodir qo'lyozmalar va tarixiy manbalarni raqamlashtirish ishlari amalga oshirilmoqda. Bu esa milliy madaniy merosni saqlash va kelajak avlodga yetkazishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston kutubxona-axborot tizimi an'anaviy kutubxona modelidan zamonaviy raqamli axborot markazlari tizimiga transformatsiyalandi. Sohada amalga oshirilgan islohotlar aholining axborotga bo'lgan ehtiyojini qondirish, yoshlarning kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyat

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

kasb etdi. Kelgusida sun'iy intellekt texnologiyalari, elektron kutubxonalar va raqamli axborot resurslarini yanada rivojlantirish kutubxona xizmatlari sifatini oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Axborot-kutubxona faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2011.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining axborot-kutubxona tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
3. Baxtibayevana, X. S. (2024). HOZIRGI KUNDA AXBOROT-KUTUBXONA MUASSASALARINI AVTOMATLASHTIRISH HOLATI. TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR, 1(2), 67-74.
4. Kutubxonashunoslik va bibliografiyaga oid ilmiy adabiyotlar.
5. Otaxonovich, M. Y. (2025). AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY KUTUBXONA UYG'UNLIGI. WORLD OF SCIENCE, 8(2), 16-19.
6. Xalikova, M., Usmonaliyeva, N., & Abdusalilova, D. (2025). KUTUBXONACHILIK: KECHA, BUGUN VA ERTAGA. Академические исследования в современной науке, 4(5), 79-84.